

meda a fost emisă de Ștefan Uroș I (1243—1276). Mai mult, se pare că ea aparține unui tezaur. Ultimele informații, furnizate recent (în data de 25 ianuarie 1993) de către cetățeanul Novăcescu Nicolae indică că tatăl acestuia a descoperit, între anii 1930—1931, în locul „*Valea Rafii*” o cantitate de aprox. 1,5 kg de monede împreună cu alte obiecte, din care doar o monedă a ajuns deja în 1977 la muzeul reșițean.

9 În necropola medievală de pe dealul *Sfoge*a: un denar emis de Ștefan Dragutin (1276—1282), D. Bălănescu, în *Banatica*, VI, 1981, p. 148/5.

Skordisci i starosedeoci u Podunavlju (Skordisci and the native population in the middle Danube Region), Balkanološki Institut, Beograd, 1992, 136 p., 95 fig. și 4 hărți în text, 48 pl. în afară de text

Culegerea de studii, editată de prestigiosul institut belgrădean al Academiei Sârbe de Științe și Arte (editor-șef: Nikola Tasić), prezintă într-un număr special (48) cele mai însemnate cercetări privind istoria economică și politică a scordiscilor, precum și relațiile acestora cu populația autohtonă din zona Dunării mijlocii. Rod al colaborării dintre institutul menționat, Institutul de Arheologie și Muzeul Orășenesc din Belgrad, Muzeul Voivodinei (Novi-Sad) și muzeele din Sombor și Požeravac, volumul este dedicat, așadar, civilizației celtice. De altminteri — așa cum se precizează în prefață — Consiliul Europei pentru Cooperare Culturală a marcat anul 1992 ca „an al vechilor celti”.

Redactată bilingv (în limbile engleză și sârbă), cartea debutează cu trei studii de sinteză, aparținând unor arheologi și numismați renumiți prin cercetările complexe privind perioadele Hallstatt și La Tène pe teritoriul Iugoslaviei; Nikola Tasić (titlul în traducere: *Populația pre-celtică în Valea Dunării sârbești și Nordul Balcanilor*); Borislav Jovanović (*Așezări celtice în Balcani*); Petar Popović (*Scordiscii de la căderea Macedoniei până la cucerirea romană*). Astfel, cei trei cercetători și-au îndreptat atenția cu precădere asupra relațiilor economice, culturale și militare dintre autohtoni și scordisci. Bazându-se pe un bogat material arheologic și numismatic, autorii abordează însă aspecte variate ale culturii materiale și spirituale dezvoltate de toate comunitățile umane din nordul Balcanilor. Nu sunt ocolite nici schemele cronologice din evoluția acestora, relevându-se, în același timp, interferențele cu lumea greacă și, mai apoi, cu cea romană.

De asemenea, Petar Popović¹, alături de implicările multiple ale scordiscilor în evenimentele politice și militare din perioada cuprinsă între anii 163 î.e.n. — 10 î.e.n., analizează și aspecte interesante privind relațiile dintre aceștia și statul dac. Nuanțând interpretarea izvoarelor literare antice (Strabo) și aducând ca argument componenta dacică din cultura materială a scordiscilor din Srem-ul de Est, autorul subliniază că aceștia din urmă au fost populația celtică, care, amestecată cu tracii și ilirii, este înfrântă de Burebista. Pe de altă parte, expansiunea scordiscilor (grupul scordisci mici — „mikroi”) din Djerdap a atins și sudul

Olteniei, între a doua jumătate a sec. II și mijlocul secolului următor î.e.n. Concluzia este, de fapt, verificată de descoperirile arheologice din această regiune². Sub presiunea dacilor, scordiscii s-au deplasat apoi pe malul stâng al Dunării (Kladovo), adică în apropierea teritoriului de baștină. Prin urmare, prezența obiectelor de factură dacică (în special ceramică și podoabe) în lumea scordiscă poate fi explicată, pe de o parte, printr-o continuă interinfluență dintre cele două comunități, pe de altă parte printr-o intervenție militară cu posibile consecințe politice la un moment dat.

A doua parte a volumului readuce în atenție cele mai cunoscute așezări și cimitire celtice din teritoriul iugoslav. Redactate sintetic și judicios, nouă studii dezvăluie componentele atât de caracteristice ale culturii scordisce, care a constituit, de altfel, limita sud-estică a lumii celtice. Astfel, Marija Jovanović descrie siturile de la Gomolava (*Hrtkovci*)³, Carnok (*Vrbas*), Židovar (*Orešac*), Gradina (*Bosut*), iar Svetlana Vranić pe cele de la Šljunkara (*Asfaltana*), Rospî Cuprija. Petar Popović prezintă cimitirele din zona Porțile de Fier, iar Dragan Jacanović și Cedomir Trajković stațiunile arheologice de la Pećine (*Stari Kostolac*) și Depfeld (lângă Doroslovo). Atât în cuprinsul acestor materiale de sinteză cât și în cadrul catalogului celor 177 de piese arheologice și numismatice⁴ sunt evidențiate elementele dacice: ceștile de tip „căuie” și podoabele de la Gomolava, ori alte obiecte din inventarul unor necropole sau tezaure descoperite mai ales în zona Porțile de Fier.

Volumul în întregime (dorim să mai menționăm ținuta grafică deosebită a suportului iconografic) este o remarcabilă contribuție la cunoașterea civilizației celtice din Sud-Estul Europei⁵, constituind, prin maniera sugestivă de prezentare, un facil și eficient instrument de lucru. Totodată, această realizare se înscrie pe linia eforturilor intense, depuse de cercetătorii din țara vecină, preocupați de investigația cvasi-exhaustivă a siturilor arheologice și, deopotrivă, de publicarea imediată a rezultatelor. Aprecierea noastră se împletește cu gratitudinea, întrucât lucrarea de față completează o serie întreagă de studii și monografii din Iugoslavia. Pe deasupra, volumul oferă concluzii pertinente despre anumite fenomene culturale, care s-au manifestat în forme apropiate ori chiar identice în Sud-Vestul României și de aceea interesează, în egală măsură, arheologia și numismatica din țara noastră.

DANA BĂLĂNESCU

NOTE

1 Cercetătorul iugoslav este, de altminteri, autorul unei importante monografii, titlul în varianta franceză: *Le monnayage des Scordisques*, Beograd/Novi-Sad, 1987 (vezi recenzia noastră în *Banatica*, IX, 1987, p. 505—513).

2 Pentru descoperirile de la Gruia, Orșova, Tr. Severin, Ostrovul Simian, vezi mai ales Vl. Zirra, în *Thraco-Dacica*, I, 1976, p. 177, 181; și C. Preda, M. Davidescu, în *Drobeta*, I, 1974, p. 77—102; pentru mormântul de înhumatie de la Corcova — vezi I. Stângă, în *Symposia*, 9, 1992, p. 154, iar pentru fragmentul ceramic celtic descoperit în așezarea getică de la Sucidava-Celei, vezi A. Rustoiu, în *Sym-*

- posia, 9, 1992, p. 144. În sudul Banatului nu se cunosc încă obiecte de certă factură scordiscă, cel puțin în această fază de prelucrare a materialului din epoca dacică. Menționăm doar cele două piese celtice: fragmentul de centură cu astragale de la Stenca Liubcovei (în colecțiile Muzeului județean Reșița, informații de la colegul Marian Gumă, căruia îi mulțumim) și fragmentul ceramic pictat de la Divici (M. Gumă, A. S. Luca, C. Șăcărin, în *Banatica*, IX, 1987, p. 213).
- 3 Pentru cercetările complexe de la Gomolava, vezi B. Jovanović, M. Jovanović, *Gomolava. Naselje mladed gvozdenog doba*, Novi-Sad/Beograd, 1988, cu toată bibliografia anterioară.
- 4 Îndrăznim să sugerăm că ar fi fost mai potrivită redactarea catalogului în finalul fiecărui material care prezintă stațiunea de unde provin aceste piese. Materialul fiind inegal însă din acest punct de vedere (cele mai bine reprezentate sunt două-trei stațiuni), autorii au preferat să întocmească lista pe categorii, indiferent de proveniența acestora.
- 5 Alături de numeroase studii și monografii dedicate civilizației celtice (vezi și bibliografia din volumul recenzat, p. 132—135), pentru zona centrală și sud-estică europeană, menționăm *The Celts in Central Europe, Alba Regia*, XIV, 1975.